

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มุ่งเน้นศึกษาหลักการประดิษฐ์ทำนองจะเข้เพลงจีนแสดเรื่องเล็กของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน โดยวิธีการรวบรวมข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์ และการปฏิบัติเพื่อวิเคราะห์หาหลักการประดิษฐ์ทำนองจะเข้ด้วยระเบียบวิธีทางวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่าหลักการประดิษฐ์ทำนองจะเข้ของ รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน เป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนมีทั้งการแปล (Translation) และต่อยอดไปยังการแปร (Variation) เกิดทำนองที่หลากหลายใน เพลงจีนแสดเรื่องเล็ก มีหลักและวิธีการที่ต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของการบรรเลง แสดงความเป็นเอกภาพในศาสตร์แห่งตน อยู่ภายใต้หลักขนบธรรมเนียมและ บทบาทหน้าที่ของจะเข้ตามแบบแผนของโบราณจารย์ เพลงจีนแสดเรื่องเล็กประกอบไปด้วย 7 บทเพลง คือ 1. เพลงจีนแสด 2. เพลงแป๊ะ 3. เพลงอาเฮีย 4. เพลงชมสวน สวรรค์ 5. เพลงมาลีหวน 6. เพลงเร็วแม่วอนลูก และ 7. เพลงลา หลักการประดิษฐ์ทำนองจะเข้เพลงจีนแสดเรื่องเล็กของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนที่ปรากฏใน งานวิจัยเรื่องนี้มี 14 ลักษณะคือ 1. การยึดทำนองหลัก 2. ใช้การเปลี่ยนกระสวนทำนอง 3. การใช้กลวิธีการติดทิง-นอย 4. ใช้เสียงประสานและความปลั่งจำเพาะของจะเข้ 5. สร้างสำเนียงจีนด้วยการจัดจังหวะช่องไฟ 6. สร้างสำเนียงจีนด้วยการใช้เสียงเรียง 7. สร้างสำเนียงจีนด้วยการใช้ทำนองสลับพันปลา 8. สร้างสำเนียงจีนด้วยการใช้เสียงซิด และข้ามในกลอนเพลง 9. ใช้การเปิดมือของกระจับปี 10. การใช้สัมผัสในและสัมผัสนอก 11. เปลี่ยนช่วงเสียงในการดำเนินทำนองภายใน 4 ห้อง 12. คงทำนองลูกล่อลูกขัด 13. ใช้กลวิธีพิเศษ 8 ลักษณะในการประดิษฐ์ทำนองในเพลงเร็วแม่วอนลูก 14. ใช้กลวิธีพิเศษ 7 ลักษณะในการประดิษฐ์ทำนองในเพลงประเภทปรบไก่สำเนียงจีน

คำสำคัญ: การแปล/ การแปร/ จะเข้/ รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน

Abstract

This research aims at studying the principles of melodic variation for ‘Jakhay’ in ‘Phleng Chine Sae Raung Lek’ as performed by Associate Professor Pakorn Rodchangphuen by collecting and analyzing data from documents, interviews, and performances using qualitative research methodology. The results revealed that the principles of melodic variation for Jakhay in Phleng Chine Sae Raung Lek in the composition of Associate Professor Pakorn Rodchangphuen involved a complex procedure including translation and variation resulting in a variety of melodies. The principles and methods varied depending on the objective of the performance. This demonstrated the unity between his knowledge and the traditions and roles of Jakhay according to customs of the masters in preceding generations. Phleng Chine Sae Raung Lek consists of 7 compositions: 1) ‘Phleng Chine Sae,’ 2) ‘Phleng Pae,’ 3) ‘Phleng Ar Hear,’ 4) ‘Phleng Chom Suan Sawan,’ 5) ‘Phleng Malee Huan,’ 6) ‘Phleng Rew Mae Worn Look,’ and 7) ‘Phleng La.’ The principles of melodic variation for Jakhay in Phleng Chine Sae Raung Lek as performed by Associate Professor Pakorn Rodchangphuen that were studied in this research had 14 characteristics as follows: 1) keeping the main melody, 2) changing melodic patterns, 3) using the ‘Ting-noi’ technique (double stopping on the metal strings), 4) using harmonics and specific resonance of Jakhay, 5) cultivating a Chinese tone by arranging rhythm sections, 6) cultivating a Chinese sound by using serial sounds, 7) cultivating a Chinese sound by using a sawtooth melody, 8) cultivating a Chinese sound by using joined and skipped sounds as in a music poem, 9) using the open-hand technique of a four-stringed lute, 10) using internal and external rhymes, 11) changing the range of melody over 4 bars, 12) keeping the ‘Look Lor Look Kad’ melody, 13) using 8 special techniques to achieve melodic variation in ‘Phleng Rew Mae Worn Look,’ and 14) using 8 special techniques to achieve melodic variation in a song in ‘Prok Kai Samneang Chine’ category.

KEYWORDS: Translation/ Variation/ Jakhay/ Associate Professor Pakorn Rodchangphuen

* นิสิตระดับมหาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ame_demon@hotmail.co.th

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, rosita_rosalina@hotmail.com

บทนำ

เพลงจีนแสดเรื่องเล็ก เป็นบทเพลงที่เรียงร้อยเพลงเข้าด้วยกันทั้งหมด 7 เพลง คือ เพลงหน้าทับปรบไก่ 5 เพลง ได้แก่ เพลงจีนแสด เพลงแป๊ะ เพลงอาเฮีย เพลงชมสวนสวรรค์ และเพลงมาลีหวน โดยออกเพลงเร็ว แมวออนลูก และจบด้วยเพลงลา เป็นเพลงที่มีลักษณะสำนวนใกล้เคียงกัน และเป็นบทเพลงที่มีลักษณะ ฉันทลักษณ์ที่พิเศษ “...มีรูปแบบในการบรรเลงคล้ายกับการบรรเลงเพลงเรื่องประเภทเพลงช้า แต่ไม่สามารถจัดเป็นเพลงเรื่องประเภทเพลงช้าได้ด้วยยังขาดเพลงหน้าทับสองไม้...”¹ เพลงจีนแสดเรื่องเล็กไม่สามารถจัดเป็นเพลงเรื่องประเภทปรบไก่ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ทำนองเพลงประเภทปรบไก่อมาเรียงร้อยผูกติดต่อกัน 5 เพลง ได้แก่ เพลงจีนแสด เพลงแป๊ะ เพลงอาเฮีย เพลงชมสวนสวรรค์ และเพลงมาลีหวน แต่เพลงจีนแสดเรื่องเล็กออกเพลงเร็วแมวออนลูกและจบด้วยเพลงลา ซึ่งไม่เป็นไปตามรูปแบบของการบรรเลงเพลงเรื่องประเภทปรบไก่ เพราะหากเป็นเพลงเรื่องประเภทปรบไก่อจะต้องจบด้วยเพลงประเภทปรบไก่อโดยมีต้องออกเพลงลา เพลงจีนแสดเรื่องเล็กไม่สามารถจัดเป็นเพลงประเภทเพลงชุดได้อีกเช่นกัน “...เพราะเพลงชุดใช้หน้าทับและอัตราจังหวะแตกต่างกันในแต่ละบทเพลง เช่น เพลงชุดโหมโรงเช้า...”² แต่เพลงจีนแสดใช้หน้าทับปรบไก่อติดต่อกันทั้ง 5 เพลง ดังนั้นเพลงจีนแสดเรื่องเล็กจึงเป็นรูปแบบฉันทลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกาล รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรีได้รับการถ่ายทอดเพลงจีนแสดเรื่องเล็กจากคุณครูสอน วงฆ้อง

“บทบาทหน้าที่ของจะเข้เน้นทำหน้าที่ดำเนินทำนองหลักให้กับวงเครื่องสายถ้าเปรียบในวงปี่พาทย์ก็ทำหน้าที่เหมือนฆ้องวงใหญ่”³ ฉะนั้นสำนวนกลอนจะเข้จึงต้องมีลักษณะที่เป็นหลักให้กับเครื่องดนตรีอื่น ๆ ในวงได้เป็นอย่างดีและมีความสอดคล้องกับทำนองหลัก รองศาสตราจารย์ปกรณ์รอดช้างเผื่อนได้กล่าวอธิบายการแปลทำนองจะเข้ไว้ว่า “...พอหลวงพูดไว้เลยว่าไม่ต้องทำอะไรมาก อย่าทำสวังสวาย ยิ่งเป็นเพลงปกติ ควรเกาะลูกฆ้องไว้ หรือทำนองหลัก แล้วก็ว่าเจ้าของเพลงได้บังคับ สำนวนกลอนประโยคไหน บางกลอนไหนควรทำ บางกลอนเดินตรง ๆ แล้วมีเสน่ห์...”⁴

ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของเพลงจีนแสดเรื่องเล็กและมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องหลักในการประดิษฐ์ทำนองจะเข้ของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน เพื่อทราบถึงหลักการประดิษฐ์ทำนองจะเข้ของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน ในเพลงจีนแสดเรื่องเล็ก

วัตถุประสงค์และขอบเขตของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติของเพลงจีนแสดเรื่องเล็ก
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักการประดิษฐ์ทำนองจะเข้ในเพลงจีนแสดเรื่องเล็กของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. สืบค้นข้อมูลเอกสาร หนังสือ และสัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติเพลงจีนแสดเรื่องเล็ก
2. ถอดคำสัมภาษณ์และทำการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร
3. วิเคราะห์ข้อมูลและทำการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร
4. ต่อกำหนดทำนองหลักเพลงจีนแสดเรื่องเล็กจากคุณครูวิรัช สงเคราะห์และบันทึกโน้ต
5. ตรวจสอบทำนองหลักจากรองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี
6. ต่อกำหนดจะเข้เพลงจีนแสดเรื่องเล็กจากรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนและบันทึกโน้ต

1. พิชิต ชัยเสรี, “เพลงจีนแสดเรื่องเล็ก,” สัมภาษณ์โดย ประเสริฐศรี ชื่นพลี, 12 กุมภาพันธ์ 2559.

2. วิรัช สงเคราะห์, “เพลงจีนแสดเรื่องเล็ก,” สัมภาษณ์โดย ประเสริฐศรี ชื่นพลี, 21 สิงหาคม 2559.

3. จำคม พรประสิทธิ์, “กลอนเพลงสำหรับจะเข้,” มหาวิทยาลัยนเรศวร, *สื่อบัณฑิตการประกวดดนตรีไทยนักเรียนภาคเหนือ ครั้งที่ 6* ซึ่งด้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (ประจำปีการศึกษา 2547): 45.

4. ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน, “การแปลทำนองจะเข้,” สัมภาษณ์โดย ประเสริฐศรี ชื่นพลี, 6 กรกฎาคม 2559.

7. เรียบเรียงและวิเคราะห์ข้อมูล
8. จัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม

ผลการวิจัย

ประวัติเพลงจีนแสดเรื่องเล็ก

เพลงเรื่องจีนแสด เป็นเพลงเรื่องที่นักดนตรีไทยรู้จักกันอยู่แล้วโดยเฉพาะนักดนตรีประเภทเป่าพาทย์แต่นักดนตรีประเภทเครื่องสายมักจะไม่นับขึ้นกับเพลงเรื่อง ด้วยเหตุที่ว่าบทาบทหน้าของวงเครื่องสายมิได้เกี่ยวข้องกับพระราชพิธีหรือพิธีกรรม แต่ถ้ากล่าวถึงเพลงจีนแสด เพลงแป๊ะ เพลงอาเฮีย นักดนตรีประเภทเครื่องสายจะคุ้นชินมากกว่า เพลงเรื่องเป็นปัจเจกของแต่ละสำนักดนตรี บางบทเพลงแม้จะเรื่องเดียวกันแต่เมื่อพิจารณาโครงสร้างของบทเพลงก็จะพบความแตกต่างซึ่งเป็นวิถีปกติของเพลงไทย

เพลงจีนแสดเรื่องเล็ก เป็นบทเพลงที่มีลักษณะคล้ายกับเพลงเรื่อง คือ มีการเรียบเรียงบทเพลงเข้าด้วยกันบทเพลงที่มีความกลมกลืนกัน แต่มีลักษณะที่พิเศษแตกต่างจากเพลงเรื่องจีนแสด คือ โครงสร้างของเพลง ผู้วิจัยได้สืบค้นจากรายงานการประชุมกรรมการตรวจสอบเพลงไทยบันทึกโน้ตสากลประจำปี พ.ศ. 2480 หนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทยของคุณครูมนตรี ตราโมท และ วิเชียร กุลตันต์ หนังสือนามานุกรมศิลป์เพลงไทยในรอบ 200 ปีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์และคำสัมภาษณ์ของรองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี เกี่ยวกับบทเพลงที่นำมาเรียบเรียงผูกกันเป็นเพลงจีนแสดเรื่องเล็ก พบว่าเพลงจีนแสดเรื่องเล็กมีความคล้ายคลึงกับเพลงเรื่องจีนแสดใหม่ แต่ไม่ปรากฏว่าคุณครูท่านใดเป็นผู้นำมาเรียบเรียงผูกบทเพลงเข้าด้วยกัน และเกิดขึ้นในสมัยใด มีเพียงหลักฐานที่บ่งบอกถึงประวัติเพลงจีนแสด เพลงแป๊ะ เพลงอาเฮีย และเพลงขมสวนสวรรค์ว่าพระประดิษฐ์ไพเราะ (มี ดุริยางกูร หรือครูมีแขก) เป็นผู้ประพันธ์ขึ้นส่วนเพลงมาลีหวนไม่ปรากฏนามผู้ประพันธ์แต่มีข้อสันนิษฐานที่บ่งบอกว่าเกิดในช่วงสมัยของพระประดิษฐ์ไพเราะ (มี ดุริยางกูร หรือครูมีแขก) คือช่วงปลายรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 5 ตามลักษณะของสำนวนกลอนที่มีความคล้ายคลึงกับเพลงกำสรวลสุรางค์ที่พระประดิษฐ์ไพเราะ (มี ดุริยางกูร หรือครูมีแขก) เป็นผู้ประพันธ์ขึ้น



ภาพที่ 1 พระประดิษฐ์ไพเราะ (มี ดุริยางกูร หรือครูมีแขก)
ที่มา: หนังสือนามานุกรมศิลป์เพลงไทยในรอบ 200 ปีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์, 151

รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรีได้กล่าวถึงวาระโอกาสที่ได้รับการถ่ายทอดจากครูสอน วงฆ้องไว้ดังนี้

...เพลงนี้ได้มาจากครูสอน วงฆ้องที่อัดเทปไว้ให้ ตอนนั้นอายุประมาณ 30 กำลังสดใสเลยต่อเพลงเร็วมาก ๆ จัดได้ว่าเป็นที่รักของครู ครูมีบอกว่าฉันสอนใครมาก็ไม่เหมือนเธอเลย เพราะว่าต่อปีมาครั้งใหม่จะได้ไม่ผิดเลย... ตอนต่อเพลงกับครูสอน ครูสอนเป็นคนที่ไม่พูดถึงที่สุด ขนาดต่อเพลงด้วยกันยังไม่บอกท่อนเลย จะไม่พูดเลยนะ จะดีไป เราก็ดีไป กลับเมื่อไหร่ก็รู้มันแหละท่อน พอเรากลับถึงได้บอกไม่กลับ ถ้าเราไม่ได้กลับถึงจะบอกกลับสิจะเป็นคนไม่พูดที่สุดครูสอนสอนทั้งวันไม่พูดอะไรเลยนะ...⁵

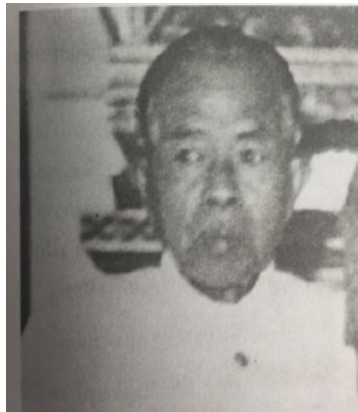
5. พิชิต ชัยเสรี, “การถ่ายทอดจากครูสอน วงฆ้อง” สัมภาษณ์โดย ประเสริฐศรี ชื่นพลี, 14 พฤศจิกายน 2559.

หลักการประดิษฐ์ทำนองจะเข้เพลงจีนแสรื่องเล็กของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ อดchangphuén

ประเสริฐศรี ชื่นพลี
พรประพิตร ฝ้าสวัสดิ์

PRINCIPLES OF MELODIC VARIATION FOR JAKHAY IN PHLENG CHIN SAE RAUNG LEK BY ASSOCIATE PROFESSOR PAKORN RODCHANGPHUEN

ลักษณะของการเรียนการสอนดนตรีไทยแบบโบราณครูและลูกศิษย์เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ลูกศิษย์จะมีความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อครูบาอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง เมื่อครูต่อเพลงให้ลูกศิษย์จะบรรเลงตามในแบบมุขปาฐะ ลูกศิษย์มักจะบรรเลงตามโดยไม่มีข้อสงสัย เจตนาเพื่อบรรเลงให้ได้ดังที่ครูได้สั่งสอนและตั้งสมาธิเพื่อการจดจำบทเพลงนั้น ๆ ให้แม่นยำ ลักษณะนิสัยของครูสอน วงษ์จากคำสัมภาษณ์ของรองศาสตราจารย์พิชิตชัยเสรี ได้อธิบายถึงลักษณะนิสัยของครูสอน วงษ์ไว้ว่า เป็นผู้ที่พูดน้อยจึงไม่ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาในการร้อยเรียงเพลงจีนแสรื่องเล็ก

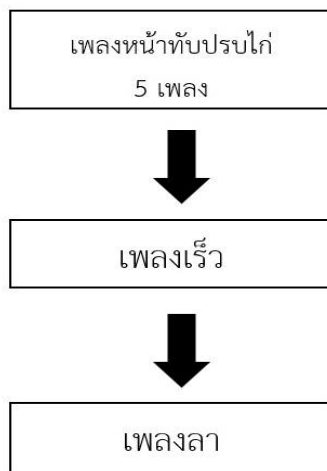


ภาพที่ 2 คุณครูสอน วงษ์

ที่มา: หนังสือมานุกรมศิลปเพลงไทยในรอบ 200 ปีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์, 271

โครงสร้างเพลงจีนแสรื่องเล็ก

เพลงจีนแสรื่องเล็ก ประกอบไปด้วย เพลงจีนแสร เพลงแป๊ะ เพลงอาเฮีย เพลงชมสวนสวรรค์เพลงมาลีหวน ทั้ง 5 เพลงนี้เป็นเพลงอัตราจังหวะ 2 ชั้นหน้าทับปรบไก่ แล้วจึงต่อด้วยเพลงเร็วแม่วอนลูกและเพลงเร็วไม่ทราบชื่อ และจึงจบด้วยเพลงลา ดังแผนภูมิต่อไปนี้



ที่มา: ประเสริฐศรี ชื่นพลี

โครงสร้างของเพลงจีนแสรื่องเล็กพบว่า ในโครงสร้างเพลงจีนแสรื่องเล็กนั้น ไม่พบเพลงหน้าทับสองไม้ ซึ่งทำให้โครงสร้างของเพลงจีนแสรื่องเล็กขาดฉันทลักษณ์ที่สำคัญของเพลงเรื่องไป จากการศึกษาโครงสร้างของเพลงเรื่องพบว่า เพลงเรื่องมีหลายประเภทแต่การร้อยเรียงเพลงต่าง ๆ

หลักการประดิษฐ์ทำนองจะเข้เพลงจีนแสรเรื่องเล็กของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน

ประเสริฐศรี ชื่นพลี
พรประพิตร เผ่าสวัสดิ์

PRINCIPLES OF MELODIC VARIATION FOR JAKHAY IN PHLENG CHIN SAE RAUNG LEK BY ASSOCIATE PROFESSOR PAKORN RODCHANGPHUEN

นั้นมีระเบียบแบบแผนในส่วนเพลงจีนแสรเรื่องเล็กนั้นเมื่อผู้วิจัยพิจารณาลักษณะโครงสร้างของเพลง พบว่าเพลงจีนแสรเรื่องเล็กไม่มีส่วนของเพลงหน้าทับสองไม้จึงไม่ครบถ้วนลักษณะในเพลงเรื่องทุกประเภท รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ได้กล่าวว่า

...เพลงนี้ร้อยเข้าชุดด้วยกันโดยตั้งต้นมาจากเพลงจีนแสร เพลงจีนแสรนี้มาจากเพลงเรื่องจีนแสร แต่ถ้าจะว่าเป็นเพลงเรื่องเพลงเข้าคงไม่ได้ เพราะไม่เข้าฉันทลักษณ์ในเพลงเรื่อง เพลงเรื่องต้องมี 3 ส่วน มีปรบไก่ สองไม้ เร้วถึงจะเรียกว่าเพลงเรื่อง เช่น เพลงระบำสี่บท ถ้าเรื่องระบำสี่บทต้องออกตะเข้งเป็นสองไม้ แล้วออกเจ้าเซ็นตามไป ใช้หลักของฝรั่งห้าทำ... ดูอย่างตอนงานประชุมเพลงไทย ครูผู้ใหญ่อยู่มากมาย ตอนนั้นมีการถกกันเรื่องเพลงเท่ากัน ผักบุ้ง ว่ายังขาดเพลงสองไม้ให้ไปหาเสีย แสดงว่าท่านต้องการจะวางให้เป็นรูปแบบนี้... จะมาเป็นเพลงเรื่องก็ไม่ได้ แต่ก่อนโลมให้เรียกว่า เรื่องเล็ก เรื่องเล็ก ก็หมายความว่า เรื่องเล็ก ๆ แต่ว่าเป็นจริงอย่างไรไม่รู้ได้...⁶

จากคำสัมภาษณ์ของรองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ผู้วิจัยพบว่าตามโบราณจารย์ได้วางระเบียบแบบแผนฉันทลักษณ์ของเพลงเรื่องประเภทต่าง ๆ แม้ไม่ได้ระบุเป็นลายลักษณ์อักษรแต่โบราณจารย์ท่านได้ยึดหลักปฏิบัติตามโครงสร้างเพลงประเภทเพลงเรื่องตามแต่ละประเภท เพลงจีนแสรเรื่องเล็กแม้จะมีความคล้ายคลึงกับเพลงเรื่องจีนแสรแต่ก็ไม่สามารถจัดประเภทให้อยู่ในกลุ่มเพลงเรื่องได้ ด้วยเหตุผลประการสำคัญดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

หลักการประดิษฐ์ทำนองจะเข้เพลงจีนแสรเรื่องเล็กของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน



ที่มา: นายศิริ อเนกสิทธิสิน, 21 ตุลาคม 2558

การจะแปลทำนองจะเข้ต้องไปซ้ำ ๆ แปลแล้วต้องติดเอากลับไปฟังก่อนรอบหนึ่ง แล้วค่อยแก้ไปที่ละนิด เริ่มจากกลอนเนื้อแดง ๆ ...ชอบทำตอนกลางคืน เพราะมันเงียบ..มีสมาธิ ไม่มีใครที่แปลทำนองเสร็จจบบรรณได้ ในครั้งเดียว บางกลอนเราก็ต้องถามนักดนตรีว่าเล่นแบบนี้ได้ไหม ถ้าได้เอาเลย ถ้าไม่ได้ก็ต้องคิดใหม่ให้เหมาะกับคนติดด้วย...⁷

จากการวิเคราะห์การประดิษฐ์ทำนองจะเข้เพลงจีนแสรเรื่องเล็กทั้ง 7 เพลงของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน ผู้วิจัยพบหลักการประดิษฐ์ทำนองจะเข้ของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนแสดงคุณลักษณะที่สำคัญดังนี้

6. พิชิต ชัยเสรี, “โครงสร้างเพลงจีนแสรเรื่องเล็ก,” สัมภาษณ์โดย ประเสริฐศรี ชื่นพลี, 12 กุมภาพันธ์ 2559.

7. ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน, “การแปลทำนองจะเข้เพลงจีนแสรเรื่องเล็ก,” สัมภาษณ์โดย ประเสริฐศรี ชื่นพลี, 22 สิงหาคม 2559.

หลักการประดิษฐ์ทำนองจะเข้เพลงจีนแสด เรื่องเล็กของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน

ประเสริฐศรี ชื่นพลี
พรประพิตร เฝ้าสวัสดิ์

PRINCIPLES OF MELODIC VARIATION FOR JAKHAY IN PHEUNG CHIN SAE RAUNG LEK BY ASSOCIATE PROFESSOR PAKORN RODCHANGPHUEN

1. การยืคทำนองหลัก

รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน ได้ให้ความสำคัญกับทำนองหลักเป็นอันดับแรก เห็นได้จากการคงรูปทำนองตามทำนองหลัก การคงเสียงลูกตกตรงทำนองหลักในท้องสำคัญ การเล็งเห็นถึงทำนองหลักที่สมควรเปลี่ยนแปลงและส่งเสริมทำนองที่แสดงถึงสำเนียงเพลงให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น

1.1 การคงรูปทำนองตามทำนองหลัก

ทำนองหลัก

- - - ม	- - ช ช	- - - ล	- - ช ช	- - รม	- ช - ล	- ร - ค	- ล - ช
- - - ท	- ช - -	- - - ล	- ช - -	- - ค -	- ช - ล	- ร - ค	- ล - ช

ทำนองจะเข้

- - - ม	ช ช ช ช	- - - ล	ช ช ช ช	- - รม	- ช - ล	- ร - ค	- ล - ช

จากทำนองข้างต้นทำนองจะเข้ของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนมีการคงรูปทำนองตามทำนองหลัก มีเพียงการเพิ่มพยางค์เสียงซอล (ช) ห้องที่ 2 และห้องที่ 4 ในสำนวนทำเป็นประโยคขึ้นต้นเพลงจีนแสด เมื่อพิจารณาสำนวนรับทำนองหลักจะพบว่าเป็นกระสวนทำนองจาว ๆ รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนได้แสดงเจตนารมณ์ในการคงทำนองตามทำนองหลักไว้ ลักษณะเช่นนี้พบมากในเพลงจีนแสด ตัวอย่างเช่น ประโยคที่ 2 ท่อน 1

ทำนองหลัก

- ม - -	ม ม - -	ช ช - -	ล ล - ค	- ม - ม	- ม - ร	- ค - ล	- ช - ค
- ท - ท	- - - ช	- - - ล	- - - ค	- ม - ช	- ม - ร	- ค - ม	- ร - ค

ทำนองจะเข้

- - - ม	- - - ช	- - - ล	- - - ค	- ม - ช	- ม - ร	ม ร ค ล	- ช - ค

ทำนองหลัก ประโยคที่ 1 ท่อน 2

- - - ค	- - - ล	- - - ช	- - - ม	- - - ร	- - - ม	- - - ช	- ล - ค
- - - ค	- - - ล	- - - ช	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- - - ช	- ล - ค

ทำนองจะเข้

- - - ค	- - - ล	- - - ช	- - - ม	- - - ร	- - - ม	- - - ช	- ล - ค

หลักการประดิษฐ์ทำนองจะเข้เพลงจีนแสด เรื่องเล็กของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน

ประเสริฐศรี ชื่นพลี
พรประพิตร เผ่าสวัสดิ์

PRINCIPLES OF MELODIC VARIATION FOR JAKHAY IN PHLENG CHIN SAE RAUNG LEK BY ASSOCIATE PROFESSOR PAKORN RODCHANGPHUEN

1.2 การคงเสียงลูกตกตรงทำนองหลักในห้องสำคัญ ห้องเพลงที่สำคัญได้แก่ ห้องที่ 2 ห้องที่ 4 ห้องที่ 6 และห้องที่ 8 ตัวอย่าง เช่น ประโยคที่ 4 เพลงมาลีหวน ท่อน 1

ทำนองหลัก

- - ดิ ริ	มิ ริ - -	- ดิ - -	- - - มิ	- มิ - มิ	- ริ - ดิ	- ริ - -	มิ มิ - ริ
- ล - -	- - ดิ ล	- - - ท	ล ช - ม	- ช - ม	- ร - ด	- ร - ม	- - - ร

ทำนองจะเข้

ร	ม ร ด		ม	ช ด ร ม	ฟ ล ช ฟ	ด ร ม ฟ	ช ฟ ม ร
ช ล ด	ล	ท ล ช ล	ท ด ร				

ทำนองจะเข้ข้างต้น เป็นตัวอย่างที่พบการคงเสียงลูกตกตรงทำนองหลักในห้องสำคัญ สังเกตได้ว่าการติดเก็บตั้งแต่ห้องที่ 1 ถึงห้องที่ 8 ส่วนกลอนมีการใช้เสียงนอกทางเพียงอบน คือ เสียงฟา (ฟ) และเสียงที (ท) ส่วนกลอนจะเข้ของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนไม่ได้ คงเสียงลูกตกตรงกับทำนองหลักทั้ง 8 ห้อง คงไว้เพียง 5 ห้อง แต่เป็นห้องสำคัญ ได้แก่ ห้องที่ 1 2 4 5 และ 8 ลักษณะส่วนกลอนที่ใช้มีเสียงนอกทางเพียงอบนเป็นสะพานเชื่อมเสียง สังเกตได้จากการใช้เสียงในลักษณะการเรียงเสียงในทิศทางขึ้นและลงแต่ก็ยังคงความสัมพันธ์กับทำนองหลักได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างการคงเสียงลูกตกตรงทำนองหลักในห้องสำคัญ

1.3 การคงเสียงลูกตกตรงทำนองหลักทั้ง 8 ห้อง เช่น เพลงมาลีหวน ท่อน 2 ประโยคที่ 6 เที้ยวแรก

เที้ยวแรก

ทำนองหลัก

- ช - ดิ	- - ริ มิ	- ริ - ดิ	- ท - ล	- ท ริ -	ท ล - -	- ร - ม	- ช - ล
- ร - ด	- - - มิ	- ร - ด	- ท - ล	- - - ล	- - ช ม	- ล - ท	- ช - ล

ทำนองจะเข้

ช ล ท ดิ	ท ดิ ริ มิ	มิ มิ ริ ดิ	ริ ดิ ท ล	ริ ท ริ ล	ท ล ช ม	ร ม	ร ม ช ล
						ท ร	

ประโยคนี้นทำนองจะเข้มีการคงเสียงลูกตกตรงทำนองหลักทั้ง 8 ห้อง

2. การเปลี่ยนกระสวนทำนอง

การเปลี่ยนกระสวนทำนองโดยการเพิ่ม-ลดพยางค์เสียง ในการแปลทำนองเป็นเรื่องที่ผู้บรรเลงต้องกระทำโดยปกติ เพราะทำนองหลักเป็นกระสวนทำนองจาว ๆ เครื่องดนตรีที่มีหน้าที่ดำเนินทำนองจึงจำเป็นต้องเพิ่มความถี่โดยการเพิ่มพยางค์เสียง หรือ ลดพยางค์เสียงเพื่อให้เหมาะสมกับการบรรเลงในเครื่องดนตรีของตน ศิลปินผู้มีความเชี่ยวชาญเมื่อแปลทำนองจากทำนองหลักเป็นของเครื่องดนตรีแต่ละเครื่องแล้วย่อมสามารถแปรทำนองให้เกิดความหลากหลายในทำนองของเครื่องดนตรีนั้น ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งต้องใช้สติปัญญา ความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ของตน

หลักการประดิษฐ์ทำนองจะเข้เพลงจีนแสด เรื่องเล็กของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน

ประเสริฐศรี ชื่นพลี
พรประพิตร เผ่าสวัสดิ์

PRINCIPLES OF MELODIC VARIATION FOR JAKHAY IN PHELENG CHIN SAE RAUNG LEK BY ASSOCIATE PROFESSOR PAKORN RODCHANGPHUEN

ผู้วิจัยพบว่าในเพลงจีนแสดเรื่องเล็กนี้รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน ได้คิดประดิษฐ์ทำนองทั้งที่เกิดจากการแปรทำนองจากทำนองหลักและแปรทำนองจนเกิดลักษณะสำคัญประการหนึ่งคือ การเปลี่ยนกระสวนทำนอง ตัวอย่างเช่น เพลงแป๊ะ ท่อน 1 ประโยคที่ 3

ทำนองจะเข้

- ล ช ม	ช ม ร ด	- ด - ด	ช ด ร ม	- ช - ล	ด ล ช ม	ล ช ม ร	ช ม ร ด
		ด					
		ด					

จากกระสวนทำนองที่ผู้วิจัย วงกลมไว้ (O) นั้น จะเห็นได้ว่ากระสวนทำนองมีการเปลี่ยนแปลงจาก / X X X X / เป็น / -X -X / แล้วจึงกลับมาเป็น / X X X X / สร้างความน่าสนใจให้กับทำนองในประโยคนี้ การเปลี่ยนกระสวนทำนองลักษณะนี้ของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนพบมากในทำนองติดเก็บ ตัวอย่างเช่น เพลงอาเฮียท่อน 2 ประโยคที่ 5

ทำนองจะเข้

ช ด ร ม	ร ม ช ล	ด ร ด ล	ด ล ช ม	ช ล ท ด	ด ด ร ม	ด ร ล ท	ด ร - ด

สร้อยเพลงอาเฮีย ประโยคที่ 4

ทำนองจะเข้

- ด	- ร	- ม	- ช	- ร ด ล	ด ล ช ม	ร ด ร ม	- ช - ล
- ด	- ร	- ม	- ช				

ลักษณะการเปลี่ยนกระสวนทำนองของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนในลักษณะนี้พบว่าจะอยู่ในตำแหน่งต้นและท้ายของสำนวน

3. การใช้กลวิธีการติดทิง-นอย

กลวิธีการติดทิง-นอย เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของจะเข้ รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนเลือกใช้กลวิธีการติดทิง-นอย เพื่อเป็นการย้ำเสียงลูกตกในประโยค และใช้บรรเลงแทนทำนองของเครื่องตามในลูกล้อ-ลูกซัด

3.1 การใช้กลวิธีการติดทิง-นอยเพื่อย้ำเสียงลูกตกในประโยค ตัวอย่างเช่น เพลงอาเฮีย

ท่อน 2 ประโยคที่ 4

ทำนองหลัก

- - ร ร	- - ม ม	- - ช ช	- - ล ล	- - ร ร	- - ด ด	- - ท ท	- - ล ล
- - - ล	- - - ท	- - - ช	- - - ล	- - - ร	- - - ด	- - - ท	- - - ล

หลักการประดิษฐ์ทำนองจะเข้เพลงจีนแสด เรื่องเล็กของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน

ประเสริฐศรี ชื่นพลี
พรประพิตร์ เผ่าสวัสดิ์

PRINCIPLES OF MELODIC VARIATION FOR JAKHAY IN PHLENG CHIN SAE RAUNG LEK BY ASSOCIATE PROFESSOR PAKORN RODCHANGPHUEN

ทำนองจะเข้

- ร	- ม	- ช	- ล	- รั	- ดั	- ท	- ล
- ร	- ม	- ช	- ล	- รั	- ดั	- ท	- ล

การย้ายเสียงทำนองหลักโดยการใช้กลวิธีการติดทิง-นอย เพื่อยืนเสียงลูกตก

3.2 การใช้กลวิธีการติดทิง-นอยเพื่อใช้บรรเลงแทนทำนองของเครื่องตามในลูกล่อลักษณะนี้จะพบในทำนองลูกล่อ เพราะจะข้ามหน้าทีในการบรรเลงเป็นเครื่องนำแต่ในกรณีที่ต้องบรรเลงคนเดียวจะเข้จึงเป็นทั้งเครื่องนำและเครื่องตาม ตัวอย่างเช่น สร้อยเพลงแป๊ะ

ทำนองจะเข้

[ม ต ร ม]	[ร ม ช ม]	[- - ม -]	[- ม ม ม -]	[ร	ต ม ร ต]	[- - - ด	[- - ดดด]
				ช ล ต		ด	
		[- - - ม				ด	

จากทำนองข้างต้นจะเห็นได้ว่าประโยคนี้นี้เป็นประโยคลูกล่อ ในส่วนของทำนองเครื่องตามรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนได้ใช้กลวิธีการติดทิง-นอย เพื่อยืนเสียงลูกตก แต่ลักษณะที่โดดเด่นกลวิธีการติดทิง-นอย ของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน คือการยกจังหวะ โดยปกติการยืนทำนองแทนเครื่องตามของจะเข้จะบรรเลงตรงจังหวะตก ไม่ซับซ้อน แต่ในลักษณะทำนองที่จะเข้ของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน ผู้วิจัยพบว่าการใช้กลวิธีการติดทิง-นอย เพื่อยืนเสียงลูกตกมิได้คงจังหวะตกเสมอ มีการยกเอียงจังหวะเพิ่มอรรถรสให้กับทำนอง

นอกจากนี้การใช้กลวิธีการติดทิง-นอย ของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน ในการบรรเลงแทนทำนองของเครื่องตามในลูกล่อ ยังพบการติดกระทบสายลวดในจังหวะยก ตัวอย่างเช่น เพลงอาเฮีย ท่อน 2 ประโยคที่ 3

ทำนองจะเข้

[ท ล ล	ท ดั ร มั]	[- - มิ มิ มิ]	[ดั ดั ดั ร ดั	ท ล ช ม]	[- - มิ มิ มิ]	[- - มิ มิ มิ]
ม						
		[- มิ -]				[- มิ -]

4. ใช้เสียงประสานและความปลั่งจำเพาะของจะเข้ จะเข้ เป็นเครื่องดนตรีที่มีความปลั่งจำเพาะในตนเอง คือ มีเสียงที่เกิดจากสายลวด การประดิษฐ์ทำนองจะเข้นอกจากจะใช้สายลวดในกลวิธีการติดทิง-นอย แล้ว รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนยังใช้เสียงสายลวดในการประดิษฐ์ทำนองจะเข้ ได้แก่ การติดประสานและการติดกระทบสายลวด ตัวอย่างเช่น เพลงแป๊ะ ประโยคที่ 2 ท่อน 1

หลักการประดิษฐ์ทำนองจะเข้เพลงจีนแสร้งเล็กของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน

ประเสริฐศรี ชื่นพลี
พรประพิตร เผ่าสวัสดิ์

PRINCIPLES OF MELODIC VARIATION FOR JAKHAY IN PHLENG CHIN SAE RAUNG LEK BY ASSOCIATE PROFESSOR PAKORN RODCHANGPHUEN

ทำนองจะเข้

----	- ๓ซ - -	- ม ม ม	----	- ๓ซ - -	- ร ร ร	มมม ซ ร	ม ร ด -
							ล
	ม			ร			

ทำนองจะเข้ เพลงเร็วประโยคที่ 1 เทียบที่ 6

ร	ม ร ด		ร ด - ดด		ม	ซ ล ซ ม	- ร - ด
ซ ล ด	ล	ซ ซ ล	ด	ท ล ซ ล	ท ด ร		
		ม	ด				

จากประโยคทำนองข้างต้น จะเห็นได้ว่า รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน ใช้เสียงจะเข้ในสายเอก สายทุ้ม และสายลวดสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง และมีการใช้เสียงประสาน

5. สร้างสำเนียงจีนด้วยการจัดจังหวะช่องไฟ สิ่งที่จะช่วยให้สำเนียงจีนโดดเด่นมากยิ่งขึ้น คือ ลีลาของจังหวะ ตัวอย่างเช่น เพลงชมสวน สวรรค์ ท่อน 1 ประโยคที่ 4

ทำนองหลัก

----	- ด - ด	- ด - ท	--- ม	- ม - ม	- ร - ด	- ล ล -	ด ร - ด
--- ด	- - -	- ด - -	ล ซ - ม	- ซ - ม	- ร - ด	- - ร -	- - - ด

ทำนองจะเข้

--- ด	- - ดด	- ด - -	- ม	- ล ซ ม	ซ ม ร ด		ด ร - ด
ด		ด	ทลซ			ลลล ซ ล	
ด		ด					

จากประโยคทำนองข้างต้น จะเห็นได้ว่า รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน มีการจัดจังหวะช่องไฟให้แตกต่างจากทำนองหลัก ซึ่งการใช้กลวิธีการตีกระทบสามสายในจังหวะยกให้อารมณ์และลีลาสำเนียงจีนโดดเด่นมากยิ่งขึ้น

6. สร้างสำเนียงจีนด้วยการใช้เสียงเรียง

การแปลทำนองในเพลงสำเนียง กลอนเพลงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้บทเพลงนั้น ๆ มีความไพเราะ และแสดงสำเนียงภาษานั้นได้ชัดเจนที่สุด การจะมองไปในทำนองเพลงทีละประโยคอาจจะไม่เห็นถึงสำเนียงของเพลงนั้นชัดเจน แต่ถ้าฟังทั้งเพลงจะเห็นความชัดเจนของสำเนียงภาษานั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น การประพันธ์เพลงที่มีสำเนียง ผู้ประพันธ์มักได้แรงบันดาลใจจากทำนองหรือสิ่งที่บ่งบอกถึงสำเนียงนั้น ๆ แล้วจึงมาประพันธ์ต่อเป็นบทเพลง การจะสร้างกลอนเพลงที่แสดงถึงสำเนียงที่ชัดเจนจึงต้องอาศัยความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ และความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน ได้สร้างความเด่นชัดเรื่องสำเนียงจีนในเพลงจีนแสร้งเล็ก โดยการประดิษฐ์กลอนเพลงที่บ่งบอกสำเนียงจีนด้วยการใช้เสียงเรียง ตัวอย่างเช่น เพลงอาเฮีย ท่อน 2 ประโยคที่ 1

หลักการประดิษฐ์ทำนองจะเข้เพลงจีนแสด เรื่องเล็กของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน

ประเสริฐศรี ชื่นพลี
พรประพิตร เผ่าสวัสดิ์

PRINCIPLES OF MELODIC VARIATION FOR JAKHAY IN PHLENG CHIN SAE RAUNG LEK BY ASSOCIATE PROFESSOR PAKORN RODCHANGPHUEN

ทำนองหลัก

- - ร -	ร - ร -	ร - ร -	- ร - -	- ล - -	ซ ซ - -	ด - -	ร - -
- - - ด	- ด - ด	- ด - ด	- - - ด	- ม - ร	- - - ด	- - - ร	- - - ม

ทำนองจะเข้

- - ร -	ร - ร -	ร - ร -	- ร - -	ร - ด -	ซ - ล -	ร - ด -	ม - ร -

ทำนองในประโยคนี้นี้มีรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนได้ประดิษฐ์ทำนองจะเข้เป็นทำนองติดเก็บในท้องที่ 5 ถึงท้องที่ 8 โดยใช้เสียงที่ชิดกันในท้องที่ 5 ถึงท้องที่ 7 ในวิธีแนวเสียงลงและแนวเสียงขึ้นสลับกัน 2 ครั้ง ในกลุ่มเสียง เร โด ที ลา ซอล

7. สร้างสำเนียงจีนด้วยการใช้ทำนองสลับพันปลา ลักษณะทำนองสลับพันปลา คือ ทำนองที่ใช้เสียงสูงและเสียงต่ำสลับกัน ลักษณะทำนองเช่นนี้ผู้วิจัยพบว่ารองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนจะใช้สร้างสำเนียงจีนแรกในประโยคเพลงติดต่อกัน 2 ท้องเพลง ตัวอย่างเช่น ประโยคที่ 5 เพลงอาเฮีย ท่อน 1

ทำนองหลัก

- - ร -	- ซ - ล	- ด - ล	- ซ - ม	- ซ - ด	- - ร -	- ม - ม	- ร - ด
- - ด -	- ซ - ล	- ด - ล	- ซ - ท	- ร - ด	- - - ม	- ซ - ม	- ร - ด

ทำนองจะเข้

ม - ร -	ร - ม -	ร - ด -	ด - ร -	ซ - ล -	ท - ร -	ด - ร -	ม - ร -

ทำนองเพลงประโยคนี้นี้มีข้อสังเกตการจัดวางอย่างไว้อย่างเป็นระเบียบ เป็นลักษณะของสำนวนจบรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนได้ประดิษฐ์ทำนองที่แสดงสำเนียงจีนชัดเจนในท้องที่ 3 และท้องที่ 4 โดยคงเสียงลูกตกที่ตรงทำนองหลักทั้ง 2 ท้อง

8. สร้างสำเนียงจีนด้วยการใช้เสียงซิดและข้ามในกลอนเพลง นอกจากทำนองที่ใช้เสียงเรียงกันแล้วได้รสรณของสำเนียงจีน ผู้วิจัยพบว่ารองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน สร้างสำเนียงจีนด้วยการใช้เสียงซิดและข้ามสลับกัน ตัวอย่างเช่น เพลงแป๊ะ ท่อน 2 เที้ยวที่ 2

- - -	ซ - ม -	ม - ร -	ซ - ล -	- - - ม	- - - ซ	- - - ล	- - - ด
- ร - -							

จากประโยคข้างต้นจะเห็นว่า สำนวนกลอนติดเก็บมีลักษณะการใช้เสียงข้ามและซิดในสำนวนเพลงติดต่อกัน 3 ท้อง โดยเสียงข้ามจะใช้เสียงห่างกัน 3 เสียง ซึ่งการใช้เสียงลักษณะนี้แสดงถึงสำเนียงจีนได้อย่างชัดเจนเช่นกัน

9. ใช้การเปิดมือเชื่อมเสียงของกระจับปี จากการวิเคราะห์เพลงจีนแสดเรื่องเล็กผู้วิจัยพบว่าลักษณะกลอนจะเข้ของรองศาสตราจารย์
ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนใช้การเปิดมือเพื่อเป็นการเชื่อมเสียงของกระจับปีตัวอย่างเช่น เพลงมาลีหวน ท่อน 1 ประโยคที่ 2

ตัวอย่างเช่น เพลงมาลีหวน ท่อน 1 ประโยคที่ 2

ช ี ต ร ม	ร ม ช ล	ด ี ร ี ด ี	ด ี ล ช ม	ช ล ช ม	ช ม ร ด		ม
						ท ล ช ล	ท ด ร

จากตัวอย่างทำนองข้างต้น จะเห็นได้ว่าจุดที่ผู้วิจัยวงกลมไว้เป็นการติดเปิดมือ ตามที่รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนได้อธิบายไว้ว่า “..จะเข้ามาจากกระจับปี...” ฉะนั้นลักษณะการใช้มือซ้ายของกระจับปีจึงมาปรากฏในการใช้มือซ้ายของจะเข้ ส่วนกลอนที่ติดมากับกระจับปีจึงมาปรากฏในส่วนกลอนจะเข้ การเปิดมือของกระจับปีช่วยให้การติดกระจับปีมีความสะดวกมากขึ้น เพราะกระจับปีเป็นเครื่องดนตรีประเภทติดที่ตั้งติด การเคลื่อนมือในส่วนกลอนเก็บจึงมีความยาก ฉะนั้นส่วนกลอนติดเก็บของกระจับปีจึงมีการใช้สายเปล่าเพื่อเชื่อมเสียงและเป็นการจัดการวางนิ้ววางมือใหม่ ทำให้ผู้บรรเลงมีความสะดวกมากขึ้น เมื่อมาเป็นจะเข้ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีประเภทติดในลักษณะวางดีด แม้จะมีความสะดวกในการเคลื่อนที่ของมือมากขึ้นแต่ส่วนกลอนดังกล่าวจึงติดมาใช้ในจะเข้ ส่วนกลอนจะเข้ที่ปรากฏในประโยคนี้นรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนได้อธิบายว่า “...ใช้เสียงสูงเลยลูกโบราณ ครูละเมียดต่อแบบนี้ตั้งหลายลูก นี่ลูกเขา ไปดูในต้นเพลงฉิ่งท่อน 2 เราก็ใช้ลูกนี้เลยลูกโบราณ ครูทองดีต่อให้ตั้งแต่เด็ก...”⁸

10. การใช้สัมผัสในและสัมผัสนอก

การประดิษฐ์ทำนองของเครื่องดนตรีต้องอาศัยปฏิภาณไหวพริบและความเชี่ยวชาญอย่างมากในส่วนกลอนเพลงที่ออกมาจึงจะมีความไพเราะ มีชั้นมีเชิง มีความซับซ้อน และมีทำนองที่แสดงความสัมพันธ์กันส่วนกลอนจะเข้ของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน นำมาใช้ในเพลงจีนแสด มีสัมผัสใน และเชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นผลกัน ดังนี้

10.1 สัมผัสใน รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน ประดิษฐ์ส่วนกลอนจะเข้ที่มีทำนองสัมผัสใน ทั้งสัมผัสในเรื่องของกระสวนทำนอง สัมผัสในเรื่องกลวิธีพิเศษ และสัมผัสในคู่เสียง ตัวอย่างเช่นเพลงจีนแสด ท่อน 2 ประโยคที่ 2

ทำนองจะเข้

ทำนองจะเข้

ช ี ม ี ม ี	ช ี ม ี ร ี	ด ี ล ช ม	ม ร ด ร ม	ร ม ช ล	ด ี ล ช ม	ด ี ช - ล

เพลงแป๊ะ ท่อน 2 เที้ยวสอง ประโยคที่ 2

เพลงแป๊ะ ท่อน 2 เที้ยวสอง ประโยคที่ 2

ทำนองจะเข้

ช ี ม ี ช ี	ม ี ด ี ร ี	ช ล ด ี	ม	ช	ล	ด ี
ร						

8. ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน, “กลอนจะเข้แบบโบราณ,” สัมภาษณ์โดย ประเสริฐศรี ชื่นพลี, 8 มิถุนายน 2560.

หลักการประดิษฐ์ทำนองจะเข้เพลงจีนแสด เรื่องเล็กของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน

ประเสริฐศรี ชื่นพลี
พรประพิตร์ เผ่าสวัสดิ์

PRINCIPLES OF MELODIC VARIATION FOR JAKHAY IN PHLENG CHIN SAE RAUNG LEK BY ASSOCIATE PROFESSOR PAKORN RODCHANGPHUEN

10.2 สัมผัสนอก นอกจากสำนวนกลอนจะเข้ที่สัมผัสกันในประโยคแล้ว รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนยังให้ความสำคัญในเรื่องสัมผัสระหว่างประโยค จากตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ยกมาข้างต้นแสดงถึงทำนองจะเข้ที่สัมพันธ์กันระหว่างประโยคทั้งเรื่องกลวิธีพิเศษ และกระสวนทำนองตัวอย่างเช่น เพลงแป๊ะ ท่อน 1 ประโยคที่ 1 และประโยคที่ 2

ทำนองจะเข้ ประโยคที่ 1

- ซ ซ ซ	- ล - คี	- มี ร คี	- ล - ซ	- - -	- ล - ซ	- - มม	ซ ม - ร

ทำนองจะเข้ ประโยคที่ 2

- - - -	- มี - ร	- คี - ล	คี ล - ซ	- - - -	คี ล - ซ	- - มม	ซ ม - ร

11. เปลี่ยนช่วงเสียงในการดำเนินทำนองภายใน 4 ห้องเพลง

การเคลื่อนที่ของทำนองของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะได้แก่

11.1 แบบกลมกลืน หมายถึง การประดิษฐ์ทำนองจะเข้ที่ทิศทางการเคลื่อนที่ของเสียงกลมกลืนไปกับทำนองหลัก ตัวอย่างเช่น เพลงอาเฮีย ท่อน 1 ประโยคที่ 3

ทำนองหลัก

- - มม	ซ - ซ -	- - รร	ม - ม -	- - คี	ร - ร -	- ร - -	คี ล - -
- - ม-	- ม - ม	- - ร-	- ร - ร	- - ค-	- ค - ค	- - คี	- - ซ ม

ทำนองจะเข้

- - มม	ซ ม ซ ม	- - รร	ม ร ม ร	- - คี	ร ค ร ค	- - คี	คี ซ ล ม

11.2 แบบแตกต่าง หมายถึง การประดิษฐ์ทำนองจะเข้ที่มีทิศทางแตกต่างไปจากทำนองหลัก ตัวอย่างเช่น เพลงจีนแสด ท่อน 1 ประโยคที่ 3

ทำนองหลัก

- - - -	- คี - คี	- มี - -	- ร - ร	- คี - ร	- มี - มี	- มี - มี	- มี - ร
- - - ค	- - - -	- ม - ร	- - - -	- ค - ร	- ม - ซ	- ล - ซ	- ม - ร

ทำนองจะเข้

- - - -	- คี คี คี	- ม - -	- ร - รร	- ค - ร	- ม - ซ	ลลล คี ล	ซ ม - ร
- - - คี		- - - ร					

หลักการประดิษฐ์ทำนองจะเข้เพลงจีนแสรื่องเล็กของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน

ประเสริฐศรี ชื่นพลี
พรประพัตร์ เผ่าสวัสดิ์

PRINCIPLES OF MELODIC VARIATION FOR JAKHAY IN PHLENG CHIN SAE RAUNG LEK BY ASSOCIATE PROFESSOR PAKORN RODCHANGPHUEN

12. ทำนองลูกล่อ-ลูกขัด สำนวนลูกล่อ-ลูกขัด ในเพลงไทยเป็นสำนวนที่ผู้ประพันธ์เพลงได้คิดประดิษฐ์มาอย่างสมบูรณ์แล้วเห็นได้จากทำนองหลักกระสวนทำนองมีความครบถ้วนในพยางค์เสียง คือ 3-4 พยางค์เสียง ฉะนั้นการจะเปลี่ยนแปลงใด ๆ ย่อมต้องกระทำด้วยความรอบครอบ ไตร่ตรองจนถ้วนถี่รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนใช้วิธีการคงสำนวนดั้งเดิมเอาไว้ มีเพียงการเติมพยางค์เสียงและครบ 4 พยางค์ในบางสำนวนที่ทำนองหลักมี 3 พยางค์ ส่วนลูกล่อใช้กลวิธีเฉพาะของจะเข้ในการยืมเสียงทำนองหลักของเครื่องตาม แสดงถึงความเคารพในทำนองเพลงที่โบราณจารย์ท่านได้ประดิษฐ์ขึ้นที่คิดอย่างถ้วนถี่สมบูรณ์ในตัวแล้ว เพลงจีนแสรื่องเล็กเป็นเพลงที่มีลูกล่อและลูกขัดอยู่ในทุกเพลงหน้าทับปรบไก่ รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนได้คงทำนองลูกล่อ-ลูกขัดตามลักษณะของมือฆ้องเอาไว้ ตัวอย่างเช่น สร้อยเพลงจีนแสร

ประโยคที่ 1

ทำนองหลัก

- ร - -	- - ม ช	- ช - -	ม ช - ม	ช ม - -	ร ม - ร	ม ร - -	ด ร - ด
- - ม ร	ด ร - -	- - ม ร	- - - ท	- - ร ด	- - - ล	- - ด ล	- - - ช

ทำนองจะเข้

- ร ม ร	ด ร ม ช	- ช ม ร	ม ช - ม	ช ม ร ด	ร ม - ร	ม ร ด -	
						- - - ล	ด ร - ด

จากทำนองตัวอย่างข้างต้นทั้งต้นเป็นประโยคลูกล่อและลูกขัด ในประประโยคลูกขัดจะเห็นว่ารองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนไม่ได้ทำการเปลี่ยนแปลงสำนวนกลอนเพลง คงลักษณะตามทำนองหลัก ส่วนทำนองลูกล่อรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนได้ยืมเสียงของเครื่องตามโดยการใช้กลวิธีการติดทิง-นอย และสละเสียงเดียวในจังหวะยกและจังหวะตก แต่ทำนองเครื่องนำไม่ได้เปลี่ยนแปลงสำนวนกลอนคงลักษณะตามทำนองหลักเช่นกัน

13. ใช้กลวิธีพิเศษ 8 ลักษณะในการประดิษฐ์ทำนองในเพลงเร็วแม่วอนลูก รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนได้ทำการสอดแทรกกลวิธีพิเศษที่มีลักษณะเฉพาะของจะเข้ให้ปรากฏในทำนองเพลงจีนแสรื่องเล็ก ทำให้สำนวนกลอนจะเข้มีความซับซ้อน ตัวอย่างเช่น เพลงเร็วแม่วอนลูกประโยคที่ 1 ทั้ง 6 ครั้งใช้กลวิธีพิเศษ 8 ลักษณะ ได้แก่ การสละเสียงเดียว การสละเสียงสองเสียง การสละสามเสียง การขยี้ การติดกระทบสามสาย การติดทิง-นอย การติดรูตสาย การติดกระทบสายลวด ตัวอย่างเช่น

ครั้งที่ 1

- ล - ร	- ด - ล	ด ร ม ช ล	ร - ด ด ด	ท ล ช ล	ท ด ร ม	ด ร ล ท	ด ม ม ร ด
			ด				

ครั้งที่ 2

ฟชล ด ร	ม ร ด ล	ด ร ม ช ล	ร - ด ด ด	- ชลทลท	- ทด ร ม ด ร ม	ช ร - ม ช ม	- ร - ด
			ด			- ช	

ครั้งที่ 4

ด ล ด ร	ม ร ด ล	ลชม ล ช	ด ล ด ร - ด		- ม	ช ร ม ช ม	- ร - ด
				ด ล ท ด	ร ม	ช	

จากตัวอย่างเพลงเร็วแม่วอนลูกข้างต้น จะเห็นได้ว่า รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการประดิษฐ์ทำนองจะเข้โดยใช้กลวิธีพิเศษของจะเข้ได้หลากหลาย เห็นได้อย่างชัดเจนในเพลงเร็วแม่วอนลูก มีทำนองที่ไม่ซ้ำในทำนองหลัก 1 ประโยค ทั้งสอดแทรกกลวิธีพิเศษของจะเข้โดยคงสำนวนทำนองหลักไว้เป็นสำคัญ แต่แสดงลักษณะจำเพาะของจะเข้

14. ใช้กลวิธีพิเศษ 7 ลักษณะในการประดิษฐ์ทำนองในเพลงประเภทปรบไก่สำเนียงจีน

รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนได้สอดแทรกกลวิธีพิเศษที่มีลักษณะเฉพาะของจะเข้ให้ปรากฏในทำนองเพลงจีนแสรเรื่องเล็ก ประเภทปรบไก่สำเนียงจีน 7 ลักษณะ ได้แก่ การสับตีสองเสียงเดียว การสับตีสองเสียง การสับตีสองเสียง การตีติดกระทบสามสาย การตีติดทิง-นอย การตีติดกระทบสายลวด การตีติดกระทบสองเสียง ตัวอย่างเช่น เพลงแป๊ะ ท่อน 1 เทียวกลับ ประโยคที่ 2

ทำนองจะเข้

- - - ร	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	ดี่ ล - ช	- - - ช	ดี่ ล - ช	- - ม่ม	ช ม - ร
- ร - -				- ช - -			

เพลงขมสวนสวรรค์ ท่อน 1 ประโยคที่ 7

ทำนองจะเข้

- - พล	- ตี่ - รี่	- ชี่ - มี่	- รี่ - ตี่	- มี่ - รี่	- - - ท	- - ทลช	- ม - ล

เพลงมาลีหวน ท่อน 2 ประโยคที่ 3

ทำนองจะเข้

	- ร ร ร			ด	- ม	ช ล ช ม	ช ม ร ด
		- ด - ท	ล ช - ร	- ด - -	- ทลช		
- - - ร				ด			

จากประโยคข้างต้นพบว่าในทำนอง 1 ประโยค รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนจะสอดแทรกกลวิธีพิเศษเข้าไปในทำนองจะเข้ เพื่อให้เกิดอรรถรสของจะเข้ แสดงถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของจะเข้ได้อย่างชัดเจน การเป็นหลักให้กับวง ทำนองจะเข้ของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน จะคงสำนวนกลอนตามทำนองหลักไว้มากที่สุด การใช้กลวิธีพิเศษของจะเข้เพื่อเป็นหลักและเปิดโอกาสให้เครื่องดนตรีอื่น ๆ ได้แสดงศักยภาพของ การใช้สำนวนกลอนที่ไม่ซ้ำซ้อนเพื่อเป็นหลักในเครื่องดนตรีอื่น ๆ

หลักการประดิษฐ์ทำนองจะเข้ของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน เป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนมีทั้งการแปล (Translation) ไปตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง และสามารถต่อยอดไปยังการแปร (Variation) ทำให้เกิดทำนองที่หลากหลายในเพลงจีนแสรเรื่องเล็ก แสดงถึงความเชี่ยวชาญในการประดิษฐ์ทำนองจะเข้ อันเป็นศิลปะขั้นสูงของการศึกษาดนตรีไทย มีหลักและวิธีการที่แตกต่างกันออกไปตามวัตถุประสงค์ของการบรรเลง แสดงความเป็นเอกภาพในศาสตร์แห่งตน อยู่ภายใต้หลักขนบธรรมเนียมและบทบาทหน้าที่ของจะเข้ ตามแบบแผนของโบราณจารย์

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

เพลงจีนแสดเรื่องเล็ก เป็นบทเพลงที่มีโครงสร้างลักษณะพิเศษ คือ โครงสร้างของบทเพลงคล้ายเพลงเรื่องประเภทเพลงช้าแต่ไม่สามารถจัดให้อยู่ในกลุ่มเพลงเรื่องได้ ด้วยไม่ครบถ้วนลักษณะของเพลงเรื่องด้วยขาดเพลงหน้าทับสองไม้ ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าคุณครูท่านใดเรียบเรียงบทเพลงเข้าไว้ด้วยกัน ปรากฏหลักฐานชัดเจนแต่เพียงว่าเพลงจีนแสด เพลงแป๊ะ เพลงอาเอ๊ย เพลงชมสวนสวรรค์ พระประดิษฐ์ไพเราะ (มี ดุริยางกูร หรือ ครุมีแขก) เป็นผู้ประพันธ์ ส่วนของเพลงมาลีหวน ไม่ปรากฏนามผู้ประพันธ์ การนำมาเรียบเรียงผูกเข้าเป็นเพลงจีนแสดเรื่องเล็กนั้นปรากฏหลักฐานชัดเจนที่คุณครูสอน วงษ์อ่อง บันทึกลีลาเสียงมือฆ้องถ่ายทอดทำนองหลักมอบให้แก่รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี เพลงจีนแสดเรื่องเล็กประกอบไปด้วยเพลง 7 บทเพลง คือ 1. เพลงจีนแสด 2. เพลงแป๊ะ 3. เพลงอาเอ๊ย 4. เพลงชมสวนสวรรค์ 5. เพลงมาลีหวน 6. เพลงเร็วแม่วอนลูก 7. เพลงลา

หลักการประดิษฐ์ทำนองจะเข้เพลงจีนแสดเรื่องเล็กของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนที่ปรากฏในงานวิจัยเรื่องนี้มี 14 ลักษณะ คือ 1. การยึดทำนองหลัก 1.1 คงรูปตามทำนองหลัก 1.2 คงเสียงลูกตกตรงทำนองหลักในท้องสำคัญ 1.3 คงเสียงลูกตกตรงทำนองหลักทั้ง 8 ท้อง 2. ใช้การเปลี่ยนกระสวนทำนอง 3. การใช้กลวิธีการติดทิง-นอย 3.1 การใช้กลวิธีการติดทิง-นอย เพื่อย้ำเสียงลูกตกในประโยค 3.2 การใช้กลวิธีการติดทิง-นอยเพื่อใช้บรรเลงแทนทำนองของเครื่องตามในทำนองลูกล่อ 4. ใช้เสียงประสานและความปลั่งจำเพาะของจะเข้ 5. สร้างสำเนียงจีนด้วยการจัดจังหวะช่องไฟ 6. สร้างสำเนียงจีนด้วยการใช้เสียงเรียง 7. สร้างสำเนียงจีนด้วยการใช้ทำนองสลับพื้นปลา 8. สร้างสำเนียงจีนด้วยการใช้เสียงขีดและข้ามในกลอนเพลง 9. ใช้การเปิดมือของกระจับปี 10. การใช้สัมผัสในและสัมผัสนอก 11. เปลี่ยนช่วงเสียงในการดำเนินทำนองภายใน 4 ท้อง 12. คงทำนองลูกล่อลูกขัด 13. ใช้กลวิธีพิเศษ 8 ลักษณะในการประดิษฐ์ทำนองใน เพลงเร็วแม่วอนลูก 14. ใช้กลวิธีพิเศษ 7 ลักษณะในการประดิษฐ์ทำนองในเพลงประเภทปรบไก่สำเนียงจีน

สรุปการใช้กลวิธีพิเศษในเพลงจีนแสด เพลงแป๊ะ เพลงอาเอ๊ย เพลงชมสวนสวรรค์ เพลงมาลีหวน เพลงเร็วแม่วอนลูก และเพลงลา ได้ดังนี้

เพลง	การสละบัดเสียงเดียว	การสละบัดสองเสียง	การสละบัดสามเสียง	การขยี้	การติดกระทบบสายสาย	การติดทิง-นอย	การติดรูตสาย	การติดกระทบบสายลวด	การติดกระทบบ
จีนแสด	✓	-	✓	-	-	✓	-	-	✓
แป๊ะ	✓	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓
อาเอ๊ย	✓	-	✓	-	✓	✓	-	✓	-
ชมสวนสวรรค์	✓	-	✓	-	✓	✓	-	✓	-
มาลีหวน	✓	-	✓	-	✓	✓	-	✓	-
เพลงเร็วแม่วอนลูก	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-
เพลงลา	✓	-	✓	-	-	-	-	✓	-

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่องหลักการประดิษฐ์ทำนองจะเข้เพลงจีนแสดเรื่องเล็กของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนนี้ ผู้วิจัยได้ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องเฉพาะหลักการประดิษฐ์ทำนองจะเข้ของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนเท่านั้น ยังมีประเด็นหลักการประดิษฐ์ทำนองขอด้วงและขออุ้ในเพลงจีนแสดเรื่องเล็กให้ผู้สนใจได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

บรรณานุกรม

- ข้าคม พรประสิทธิ์. “กลอนเพลงสำหรับจะเข้” ใน มหาวิทยาลัยนเรศวร, *สัจจิบุตรการประกวดดนตรีไทยนักเรียนภาคเหนือ ครั้งที่ 6* ซึ่งถ้าย พระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (ประจำปีการศึกษา 2547): 45.
- พิชิต ชัยเสรี. “เพลงจีนแสดเรื่องเล็ก.” สัมภาษณ์โดย ประเสริฐศรี ชื่นพลี. 12 กุมภาพันธ์ 2559.

หลักการประดิษฐ์ทำนองจะเข้เพลงจีนแสด
เรื่องเล็กของรองศาสตราจารย์ปกรณ์
รอดช้างเผื่อน

ประเสริฐศรี ชื่นพลี
พรประพิตร เผ่าสวัสดิ์

PRINCIPLES OF MELODIC VARIATION
FOR JAKHAY IN PHLENG CHIN SAE
RAUNG LEK BY ASSOCIATE
PROFESSOR PAKORN
RODCHANGPHUEN

- _____. “โครงสร้างเพลงจีนแสดเรื่องเล็ก.” สัมภาษณ์โดย ประเสริฐศรี ชื่นพลี. 12 กุมภาพันธ์ 2559.
- _____. “การถ่ายทอดจากครูสอน วงฆ้อง.” สัมภาษณ์โดย ประเสริฐศรี ชื่นพลี. 14 พฤศจิกายน 2559.
- พูนพิศ อมาตยกุลและคณะ. *นามานุกรมศิลปเพลงไทยในรอบ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้ว, 2532.
- ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน. “การแปลทำนองจะเข้.” สัมภาษณ์โดย ประเสริฐศรี ชื่นพลี. 6 กรกฎาคม 2559.
- _____. “การแปลทำนองจะเข้เพลงจีนแสดเรื่องเล็ก.” สัมภาษณ์โดย ประเสริฐศรี ชื่นพลี. 22 สิงหาคม 2559.
- _____. “กลอนจะเข้แบบโบราณ.” สัมภาษณ์โดย ประเสริฐศรี ชื่นพลี. 8 มิถุนายน 2560.
- วิรัช สงเคราะห์. “เพลงจีนแสดเรื่องเล็ก.” สัมภาษณ์โดย ประเสริฐศรี ชื่นพลี. 21 สิงหาคม 2559.